

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. An operatio Dei virtualiter transiens, sit ratio formalis per quam sit
præsens, & existens in rebus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

§. IV.

An operatio Dei virtualiter transiens, sit ratio formalis per quam fit præsens, & existens in rebus?

Licet resolutio hujus difficultatis facile haberi possit ex dictis §. precedenti, ut tamen doctrina D. Thomæ ibidem exposita amplius elucidetur, & magis declaretur ratio formalis, quæ Deus fit præsens, & existens in rebus,

Dico secundò: Ratio formalis per quam Deus est actu præsens, & existens in rebus, est ejus operatio virtualiter transiens, quæ producit vel conservat esse in illis, vel eas movet & applicat ad operandum. Est contra Recentiores, qui existimant, rationem formalem quæ Deus existit in rebus, esse vel ipsammet Dei essentiam, vel ejus immensitatem nude sumptam, & ut præcindit ab operatione.

Nostra tamen conclusio expressè docetur à D. Thomæ, variis in locis, præsertim in 1. dist. 37. quæst. 1. art. 2. his verbis: *Essentia Dei, cum sit absoluta ab omni creatura, non est in creatura, nisi in quantum applicatur ibi per operationem, & secundum hoc quod operatur in re, sicutur esse in re.* Et qu. 2. art. 3. Cum dicitur (inquit) *Deus est ubiq;*, importatur quedam relatio Dei ad creaturam, fundata super aliquam operationem, per quam Deus in rebus dicitur esse. Item hic art. 1. dicit, quod Deus est in omnibus rebus, sicut agens adest ei in quod agit. & art. 3. dicit: *Deus est in omnibus per essentiam, in quantum adest omnibus ut causæ essendi.* Ubi particula, in quantum, denotat rationem formalem, & à priori divinæ præsentia, & existentia in rebus.

Eadem veritas demonstratur ratione, quam his locis insinuat S. Doctor. Sicut res corporea non est in loco per suam substantiam immediatè, sed per contactum quantitatis dimensionis, ita res incorporea, & præsertim Deus, in alio non est per suam substantiam immediatè, sed per contactum suæ virtutis. Quod à D. Gregorio homil. 8. in Ezechiel, lepidissimè declaratur, his verbis: *Deus ubique est, & ubique totus est. . . . Omnia tangit, nec tamen equaliter tangit. Quædam enim tangit ut sint, nec tamen ut vivant & sentiant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quædam tangit ut sint, vivant, & sentiant, non tamen ut discernant, sicut sunt bruta animalia. Quædam tangit ut sint, vivant, sentiant, & discernant, sicut est humana, & angelica natura.* Similia habet Author libri de speculo apud Augustinum tomo nono. Idem docet Divus Thomas 3. cont. Gent. capite 68. & hic articulo secundo ad primum ubi dicit, *Incorporalia non sunt in loco per contactum quantitatis dimensionis, sicut corpora; sed per contactum virtutis.* Sed hic Dei contactus non fit per quantitatem molis, sed per applicationem virtutis, ut constat: Ergo per talem applicationem, seu actionem virtualiter transeuntem, Deus est præsens, & existens in rebus.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Deus dicitur esse in creaturis, quatenus realiter contingit illas: Sed essentia divina immediatè ratione sui, præcindendo ab operatione, non habet realem contactum cum omnibus creaturis; quia nec conjungitur illis contactu quantitativo, neque ut forma, nec ut accidens, nec ut suppositum sustentans: Ergo est in illis solum ratione operationis transeuntis. A quo, quod Deus

A est in creaturis, sicut ens per essentiam in entibus per participationem: Sed hoc modo non est actu in illis, nisi quatenus sunt à Deo causata, mediâ operatione transeunte: Ergo hæc operatio est ratio talis existentia, & præsentia Dei in rebus.

Confirmatur amplius: Deus non existit formaliter & actu in rebus, nisi secundum quod facit illas à se dependere; Deus enim non comparatur actu ad creaturas, nec actu illas commotat, nisi secundum quod terminat dependentiam illarum à se: Ergo cum ultima ratio, per quam Deus facit creaturas actu à se dependere in essendo, vel in operando, sit actio virtualiter transiens, per quæ illas producit, aut conservat in esse, vel illas movet & applicat ad operandum, illa quoque erit ratio per quæ formaliter & actu existit in rebus.

Probatur secundò conclusio: Nulla denominatio potest Deo in tempore advenire, nisi ex reali mutatione creaturatum: cum enim nova denominatio realis adveniat ratione alicujus novæ realitatis, & illa nova realitas Deo non possit advenire, quia immutabilis est; debet advenire creaturæ, & per advenum suum intrinsecè eam immutare: Sed Deus non immutat intrinsecè creaturam, nisi ratione operationis virtualiter transeuntis, per quam aliquid in ea producit: Ergo non denominatur præsens & existens in rebus, nisi ratione talis operationis.

Probatur tertio conclusio: Eodem modo proportionaliter philosophandum est de præsentia Dei generali, quam habet in omnibus rebus, ac de speciali, quæ præsens est in justis per gratiam, in beatis per gloriam, & in humanitate Christi per unionem hypostaticam: Sed præsentia specialis Dei in anima justæ, in intellectu beati, & in humanitate Christi, fundatur in hoc quod speciali modo, distincto à communi, perficiat creaturas, infundendo eis gratiam & charitatem, aut uniendo illis suam essentiam per modum speciei, vel per modum substantia & termini, ut constabit ex infra dicendis: Ergo similiter præsentia generalis Dei in omnibus rebus, fieri debet ratione alicujus operationis perficientis creaturam, & producentis aut conservantis in ea existentiam, vel eam moventis & applicantis ad operandum.

Probatur quartò: Deus magis est in locis ut illa continens, quam ut in illis contentus, ut docet Dionysius cap. 10. de div. nomin. his verbis: *Ipsè est sedes quæ omnia continet, & complectitur, & firmat, & fundat, & contingit, &c.* Unde egregiè Augustinus. *Tu habitas in domo, si subtracta fueris, cadis: Deus autem sic habitat in cælis, ut si ipse discesserit, ipsi cadent.* Et Gregorius Magnus homil. 17. in Ezech. *Ipsè (inquit) est rebus interior, & exterior: ipse inferior & superior: regendo superior, portans inferior, replendo interior, circumdando exterior: sicque est intus ut portet, sic circumdat ut penetret, sic præsidet ut portet, sic portat ut præsideat.* Sed Deus non continet loca, nec ea portat, & sustinet, nisi per suam operationem virtualiter transeuntem, quæ res producit, vel conservat in esse, juxta illud Apostoli ad Hebræos 1. *Portans omnia verbo virtutis sue:* Ergo Deus non est in locis, nisi ratione suæ operationis virtualiter transeuntis.

Denique stabiliri potest nostra sententia, impugnatione aliarum. In primis enim illa quæ docet Deum esse in rebus creatis immediatè per suam essentiam, tanquam per rationem

formalem, omni probabilitate caret: quia Deum existeri in rebus creatis, connotat actualem existentiam ipsarum creaturarum. Sed Deus ratione suae essentiae praecise non dicit ordinem ad existentiam creaturarum, cum divina essentia secundum se sit independens & absoluta ab omni creaturarum respectu: Ergo illa non est ratio formalis, qua Deus est praesens & existens in rebus. Quam rationem innuat D. Thomas his verbis supra relatis: *Essentia Dei cum sit absoluta ab omni creatura, non est in creatura, nisi in quantum applicatur ibi per operationem.*

88 Praeterea, in rebus corporalibus distinguitur id quod est in loco, & ratio essendi in loco: nam substantia rei corporea est in loco, & ratio essendi in loco est eius dimensio: Ergo similiter in rebus spiritualibus haec duo distinguenda sunt: scilicet substantia divina, vel angelica quae est in loco, & ratio per quam existit in loco. Unde quando dicitur, quod Deus est in omnibus rebus per essentiam, significatur solum quod ejus essentia, vel substantia ubique est, non tamen quod illa sit ei ratio formalis essendi ubique. Per quod detegitur hallucinatio, & aequivocatio Adversariorum, existimantium idem esse Deum esse in rebus per essentiam, & esse in rebus ratione essentiae.

89 Alia etiam opinio, quae asserit infinitatem & immensitatem Dei, esse illi rationem formalem actu existendi in rebus, non videtur verior, aut probabilior: nam ab aeterno Deus est immensus, & infinitus; & tamen ab aeterno non est in creaturis: Ergo immensitas non est ratio actu existendi in rebus, sed solum est ratio formalis per quam potest in illis existere, supposito quod illas producat.

Addo quod Deus diversimode est in diversis creaturis, ut constabit ex infra dicendis: Sed hoc non competit illi formaliter ratione immensitatis praecise, sed quia diversimode conjungitur ipsis creaturis, per ordinem ad diversos effectus quos in illis causat: Ergo ratio per quam Deus actu existit in rebus, non est ipsa immensitas praecise & nude sumpta, sed ut applicata & conjuncta rebus, per operationem virtualiter transeuntem. Sicut licet divina omnipotentia secundum se sit productiva creaturarum, non est tamen ratio illas producendi actu, nisi ut applicata per liberum decretum voluntatis divinae, ut in Tractatu de scientia Dei dicemus.

§. V.

Corollaria precedentis doctrinae.

90 EX dictis colliges primo, quod licet in Angelis ratio formalis praesentiae localis ad corpora sit operatio, & contactus virtutis, sicut in Deo, ut ostendemus in Tractatu de Angelis: aliter tamen pertinet operatio in Angelo, ad rationem formalem praesentiae in rebus, aliter in Deo: nam in Angelo requiritur operatio ad contactum, quatenus non totum elicit effectum ex corpore cui applicatur, sed quatenus per eandem operationem prius se reddit applicatum corpori, ut subjecto praesupposito, ex quo debet effectum producere, quam ipsum effectum operetur. Ratio est, quia Angelus operatur per virtutem eductivam, atque ita non facit, sed praesupponit subjectum cui ejus virtus operativa applicetur & uniat: virtus autem divina, cum sit creati-

Tomus I.

91 va, ita universalissima est, quod nihil respicit ut subjectum, quod non sit etiam effectus ejus, unde operatio non reddit illum praesentem, per modum applicationis ad rem praesuppositam, sed per modum effectiois ad rem productam. Ex quo

Colliges secundo, Aliud notabile discrimen reperiri inter contactum virtutis divinae & angelicae: contactus enim virtutis divinae est intimus, & illapsivus in res, quatenus in illis producit, & conservat esse, quod est id quod in eis est magis intimum, ut antea exposuimus. Unde D. Thomas in 1. dist. 8. qu. 1. art. 7. ad 3. explicans quomodo Deus contactu suo illabitur rebus, inquit: *In essentia non intrat, nisi ille qui dat esse, scilicet Deus creator, juxta illud Ezech. 4. 1. Porta haec clausa erit non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Contactus autem virtutis angelicae, cum non sit productivus, & conservativus existentiae, sed eam praesupponat in subjectis circa quae operatur, non est intimus & illapsivus, sed extrinsecus & superadditus. Quare licet Angelus, quando circa aliquod corpus operatur, in illo sit intus, quoad terminos loci & quantitatis, ut ibidem dicit S. Doctor, non tamen est intra terminos essentiae & substantiae illius, sicut Deus, qui neque quantitatem, neque materiam, neque substantiam, neque aliquid entitatis praesupponit in rebus, sed omnia per contactum suae virtutis efficit.

Colliges tertio, Melius dici Deum constitui in rebus per applicationem creaturarum ad se ipsum, quam per applicationem sui ad creaturas: quia sine ulla sui mutatione incipit existere in rebus, per solum mutationem ipsarum. Unde dicebat Apostolus: *Non longe est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.* Et SS. Patres supra relati, docent Deum in creaturis esse, non ut contentum ab illis, sed ut illas continentem & conservantem per contactum suae virtutis, juxta illud Apostoli ad Hebraeos 1. *Perans omnia verbo virtutis suae.*

Colliges quarto, Operationem virtualiter transeuntem, non esse Deo rationem essendi in rebus, praecise ut se tenet ex parte ipsius, & est ejus substantia; nec praecise ut se tenet ex parte creature, alioquin esset in rebus per aliquid creatum formaliter, quod dici non potest, sed ut connotat, & infert immutationem passivam creaturae; atque adeo ratio formalis existentiae Dei in rebus est aliquid divinum; conditio vero seu connotatum est aliquid creatum, immutatum & derivatum ex tali increato.

Colliges ultimo, Attributum immensitatis ad duo attributa consequi, & habere respectum ad illa, secundum duplicem ejus considerationem. Si enim immensitas consideretur quantum ad suam extensionem virtualem, ratione cujus potest omnibus rebus coextendi, licet in infinitum multiplicentur, sequitur ad attributum infinitatis & ideo D. Thomas, post attributum infinitatis tractavit de immensitate; quia ut ipse dicit initio hujus quaestiois: *In infinito convenit esse ubique.* At vero immensitas, secundum quod importat modum tangendi creaturas, per operationem virtualiter transeuntem, & dantem, vel conservantem esse in omnibus rebus, consequitur ad attributum omnipotentiae. Unde sapient. 7. dicitur, quod *Divina sapientia ubique attingit propter suam munditiam*: & subditur: *Vapor est enim virtus Dei.* Quibus verbis Scrip-